

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

21.

Gotovo ni brez pomena, ako slišimo ali beremo v kakem časopisu, da se je tu ali tam odperla kaka nova ljudska ali meščanska šola. No, si misli marsikdo, zopet se je odperl nov vrelec, ki bode napajal ukaželjno mladino z modrostjo in učenostjo. Zdaj pa naj še kdo reče, da ne napredujemo.

Ali napredek je beseda, ki nima nobenega stalnega pomena, ravno tako, kot omiko. Pa tudi v tem pomenu se rabi napredek, kjer bi se moralo staviti „nazadek“. Ako n. pr. beremo: naše, t. j. 19. stoletje je storilo velikansk korak v tej ali oni stvari naprej, si moramo večidel misliti: da smo še le zdaj prišli do teh misli, ktere so imeli že ljudje pred kakimi tremi stoletji. Saj tudi Göthe pravi, da se je vse dobro že enkrat mislilo; mi se moramo pa le potruditi, da to še enkrat dobro mislimo. Mnogo bi še lahko pisal o tej zadevi, ali to odložim za kak poznejši pogovor; le to zakličem, da ni treba poslušati vsacega branjevca, ki nam hvali in priporoča neko prav glasovito maslo.

Šolstvo napreduje. Tako se mnogo in mnogo pisari po časopisih. Dosti je kričočev, ki na vsa usta trobijo ta stavek. Celo po gostilnicah se mnogo debatira o šolskem napredku. Šolstvo ni več „politicum“, kot je rekla Marija Terezija, ampak „publicum“. Vsak ima o tej zadevi besedo, če je pa nima, si jo pa sam jemlje. — V resnici se je pomnožilo število šol, vsak otrok mora hoditi v nje, stariši se kaznujejo, ako ne pošiljajo svojih otrok redno k poduku, i. t. d. Vsakdo se mora hoté ali nehoté napiti studenca modrosti. Učitelji pa morajo paziti, da nihče žejen ne odide iz šole. In ker že primerjam učenje s pitjem, hočem pri tej primeri še nekoliko postati. Če pa ni kateri izmed otrok, ki pijó ta studenec modrosti, prav terden v možganih; kaj pa potem? Opijani se, kakor z vsako pijačo, ki ne obstoji iz same vodé. Oj, potem je pa hudó! Zato je pa tudi toliko poklicanih otrok, a tako malo izvoljenih. Kaj pomaga, da se zida toliko šol, da se učitelji vedno množé, in da je njihovih nadzornikov kmalu toliko, kot učiteljev samih. Omika, zarad ktere so se ustanovile šole, se pa vendar nič kaj ne širi med ljudstvom, saj se slišijo tolikokrat tožbe, da je sedanja mladina, v katero se vcepljejo perve kali omike, tako divja in surova.

Vprašam, kdo bode povzdignil šolstvo na oni verhunec, na katerem bi moralo biti? Kdo drugi, kot edini učitelji. Kteri je pa količkaj posvečen v šolske razmere, pa dobro vé, da imajo vsi drugi o šolstvu besedo, le edini učitelj nima skoro nobene. Pervič pogledjmo nekoliko krajne šolske svete. Kaki možje sedé včasí v njih! Ključarski, krojaški,

črevljarski, mizarski in drugi mojstri, katerim se pač ni nikdar sanjalo, ko so bili še „lerbubje“, da bodo imeli enkrat naslov „gospod krajni šolski svetovalec“. Oj svetovalec, tako imé imajo pa tudi tisti gospodje, ki so šestnajst let študirali, so potem kakih pet let prakticirali pri kaki sodnji, so bili potem kakih osem let adjunktje, potem sodnijski tajniki zopet toliko časa, in še le po vsem tem so postali sodnijski svetovalci. Pa če so se ravno toliko časa trudili, vendar nimajo tako dolzega naslova, kot krajni šolski svetovalci. Naj pa še kdo taji, da človek ne more sedanji čas, postati vse. Samo ubogi šolmošter ostane šolmošter vse svoje življenje. Pa še drugje so taki ljudje. Tega pa ne povem. —

Učitelj tedaj, ki ima povzdigniti šolstvo, nima nobene besede pri šolstvu. Kar ti gospodje tam zgoraj sklenejo, to mora on storiti. Ustavljati se, tega bi ne svetoval nobenemu; kje bi bila sicer disciplina!

Pa tudi čisto privatne osebe tako rade dajó svete o šolstvu. Ti ljudje so pa najhuji. Po časopisih se tako radi oglašajo, ter se smešé s svojimi navadnimi izrazi: „meiner Ansicht nach“, ali pa „meine un-massgebliche Meinung ist die“ i. t. d. Saj so pa to tudi res prav nemerodajne misli, s kterimi naj bi raje ostali doma za pečjo, ali pa k večemu v gostilnici debatirali. Ti se tako lahko osmešé pred vsem svetom, pa vendar nič ne marajo. Saj je toliko družih norcev, ki zvesto prikimajo na vsako njihovo besedo, ter rekó: da, da, prav imaš, res je tako, dobro si povedal, pravo, izverstno! — Ti kričači bi gotovo še enkrat rekli, da bi bilo pametneje, ko bi rasle buče na hrastih, ako bi slavni Ezop ne bil že tako izverstno dokazal, da bi bilo to jako neumno. Naš Prešern bi ne govoril toliko o teh kričačih, ampak kratko bi rekel: „Le pojte rakom žvižgat, ležnjivi šolski preroki!“ —

Te gospode, ki vedó toliko kritikovati o šolstvu, bi bilo dobro vsaj en dan zapreti v kako šolo, v kteri so najbolj nemirni otroci. Gotovo bi jim potem prešlo veselje, kritikovati šolstvo. Prešern bi jim dejal: „Le črevlje sodi naj kopitar“.

Velika neumnost je pa, da nekteri časopisi vsacemu tacemu kričaču dovolé prostor v svojih predalih. V tem obziru stoji na prvem mestu dunajski „Extrablatt“, ki bi se mnogo bolje lahko imenoval „Extrasmier“. Ta listič pač v nesramnosti milijonkrat presega „ljublanski Tagblatt“. So že nekteri ljudje taki. Namestu da bi se šli kopat v čisto vodo, se veržejo v najbližnjo mlakužo, ter se povaljajo dobro po nji. Potem pa čakajo, ter si mislijo: naj se nam pa sedaj kdo približa, to ga bomo ometali z blatom, da ga ne bodo očistile vse vode na zemlji! In taki in enaki ljudje hočejo dajati nasvete o šolstvu. Gospoda moja, šolstvo je tako važna in sveta stvar, da se ga ne smejo dotakniti tako posvetne roke, kakor jih imajo mnogi obrezani in neobrezani judje. Šolstvo se ne

bo dvignilo, ako taki ljudje zabavljajo. Dvignili je bodo le učitelji. Da ga bodo pa zamogli ti, je potrebno, da jih ne dražijo taki nepoklicanci. Kar jim ti pametnega povedó, to že tako vedó učitelji, ali pa lahko kje drugje beró. Ako bi se hoteli pedagogične modrosti učiti iz časnikov bi kaj slabo zadeli. Taki filozofje tudi nič drugega ne povedó, nego kar so že nekdaj povedali pedagogje. To še enkrat pogrejejo, zabelijo z lažmi, in okisajo s kakim napadom na ktero šolsko osebo, pa je nov članek, ki se potem šopiri v kacem listu, kot ženska s pobarvanimi lici v salonu. Kaj bi neki rekel zidarski mojster, ki zida kako poslopje, ko bi vsacih deset minut prišel kdo k njemu, ter mu svetoval, kako ima zidati? — Pa saj živimo v stoletji svobode, v katerem ima vsak (?) pravico izraziti svoje mnénje. Zato se mora pa tudi vsacemu pustiti kritikovati in se blamirati, če ni drugače. Sploh rečeno je pa nemška svoboda tišučkrat bolj pusta in merzla, kakor Sibirija. (Dalje prih.)

Dr. Jakob Zupan.

V listu 15. sušca 1812 obžaluje Primic, da na zadnje véliko pisanje njegovo ni še odgovoril Zupan, ter pravi: „Ko bi védili, kako grozovitno težko na odgovor čakam, bi mi vžè bili zdavnaj pisali. — Kolko mi dajo, ko Jim nekaj noviga povém? — Slovénška Učivnica (Zeifranzei?) je — est, existit — v' Némškim Gradcu — jaz (jez, jest) bom ná-njo stopil, mordè taki (precej) po Uzmi (Veliki noči), sem žé (vrè, pravijo Ribničani) dekretiran“. — Zdaj vas zarotim vse, quibus meliori ex luto finxit praecordia Titan; posebej prosim Vas, qui habetis venam vere slavicum, delajte, pomagajte, pošiljajte opominov rojaku, kateri goreče želi „zapušeno, sirotno, zaničvano, pozábljeno Slovénšino v lepih veselih Podravske in Pomurske pokrajinah en malo kviško v življenje perpraviti . . Bog bo vam platil“. . . Proti koncu poprašuje: Quousque jam perventum est in revisione Bibliorum? Pomagajte, da Paskal da svoje pridige skoraj v tisek; ali dajte Vi ktere! Ste-li Komenškega (Comenius) že pretolmačili? . . „De mi bodo skoro odgovorili, prorsus nullus dubito; ko vém, de so možki Župàn . . Naj mi za terdno pišejo, če ne, jih bom o vakancah pretepel“. —

V pismu 26. julija vesel poterjuje, da je prejel pismo njegovo, oménja nekoliko o Kopitarju, češ, on se še zmirom kavsa z menoj, hvali Jarnika, zahvaljuje se Zupanu za poslane opazke k njegovemu delu ter ga prosi, naj mu piše kaj o glagolu, o Dobrovskovih glagolskih verstah, o slovenski skladnji, o Vodnikovi slovnici i. t. d. „Prof. Gmeiner und Prof. Beno (der das Bibelstudium tradirt) geben den Geist der katholischen Theologie heraus. — Eh bien! Krainer, berühmt von Alters her, werdet ihr euch nie ermuntern aus dem trägen, literarischen Schlaf! Wie leicht